

Загальновійськова підготовка

Навчальний посібник пропонується для практичних занять із військової підготовки для студентів.

Згідно до Програми військової підготовки громадян України за військовообліковою спеціальністю 901010 “Лікувальна справа в наземних військах, авіації та на кораблях (помічник лікаря)”, підготовки офіцерів запасу медичної служби галузі знань 22 “Охорона здоров’я”. спеціальності 222 “Медицина”, 228 “Педіатрія”, 225 “Медична психологія”, освітньої програми “Медицина”, “Педіатрія”, “Медична психологія” вивчення модулю “Загальновійськова підготовка та методика роботи з особовим складом” здійснюється впродовж VII семестру 4 року навчання в університеті.

Вивчення модулю “Загальновійськова підготовка та методика роботи з особовим складом” починається із загальних положень вимог загальновійськових статутів, наводяться теоретичні та практичні методики роботи з топографічними картами, орієнтування на місцевості та відпрацювання бойових та службових документів медичної служби військової частини.

Знання з загальновійськової підготовки дозволять майбутньому офіцеру оволодіти навичками необхідними командиру в повсякденній діяльності військ, орієнтування на місцевості та відпрацюванню бойових та службових документів.

ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Видавничий дім
«С К І Ф»
Київ — 2024

УДК 355(075.8)

З-14

Авторський колектив:

Матвійчук М. В., Подолян В. М., Чорна В. В., Сивак В. М., Слободян В. В., Івашкевич М. С., Івашкевич Є. М.

Загальновійськова підготовка: навчальний посібник. — Київ: Вид. дім **З-14** «СКІФ», 2023. — 304 с.

ISBN 978-611-01-3258-9

Навчальний посібник пропонується для практичних занять із військової підготовки для студентів.

Згідно до Програми військової підготовки громадян України за військово-обліковою спеціальністю 901010 “Лікувальна справа в наземних військах, авіації та на кораблях (помічник лікаря)”, підготовки офіцерів запасу медичної служби галузі знань 22 “Охорона здоров’я”. спеціальності 222 “Медицина”, 228 “Педіатрія”, 225 “Медична психологія”, освітньої програми “Медицина”, “Педіатрія”, “Медична психологія” вивчення модулю “Загальновійськова підготовка та методика роботи з особовим складом” здійснюється впродовж VII семестру 4 року навчання в університеті.

Вивчення модулю “Загальновійськова підготовка та методика роботи з особовим складом” починається із загальних положень вимог загальновійськових статутів, наводяться теоретичні та практичні методики роботи з топографічними картами, орієнтування на місцевості та відпрацювання бойових та службових документів медичної служби військової частини.

Знання з загальновійськової підготовки дозволять майбутньому офіцеру оволодіти навичками необхідними командирі в повсякденній діяльності військ, орієнтування на місцевості та відпрацюванню бойових та службових документів.

УДК 355(075.8)

ISBN 978-611-01-3258-9

© Матвійчук М. В., Подолян В. М., Чорна В. В., Сивак В. М., Слободян В. В., Івашкевич М. С., Івашкевич Є. М. 20024.

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	7
Розділ 1. Статут внутрішньої служби Збройних Сил України	8
1.1. Загальні положення.....	8
1.2. Військовослужбовці та взаємовідносини між ними.....	9
1.2.1. Загальні обов'язки військовослужбовців.....	14
1.2.2. Права військовослужбовців.....	15
1.2.3. Відповідальність військовослужбовців.....	17
1.2.4. Начальники та підлеглі, старші та молодші за військовим званням.....	17
1.2.5. Порядок віддання й виконання наказів.....	18
1.2.6. Про військову ввічливість і поведінку військовослужбовців....	19
1.3. Внутрішній порядок.....	20
1.3.1. Розміщення військовослужбовців.....	20
1.3.2. Утримання приміщень.....	24
1.3.3. Опалення приміщень.....	25
1.3.4. Провітрювання приміщень.....	26
1.3.5. Розміщення у населених пунктах.....	26
1.4. Розподіл часу і повсякденний порядок.....	27
1.4.1. Розподіл часу.....	27
1.4.2. Розпорядок дня.....	27
1.5. Добовий наряд.....	30
1.6. Підйом за бойовою тривоною і збір.....	33
1.7. Збереження і зміцнення здоров'я військовослужбовців.....	34
1.7.1. Створення здорових умов служби і побуту військовослужбовців.....	34
1.7.2. Загартування і фізичний розвиток військовослужбовців.....	34
1.7.3. Санітарно-гігієнічні і протиепідемічні заходи.....	35
1.7.4. Лікувально-профілактичні заходи.....	36
1.7.5. Лазне-пральне обслуговування.....	39
Розділ 2. Дисциплінарний Статут Збройних Сил України	41
2.1. Заохочення.....	45
2.1.1. Заохочення, які застосовуються до військовослужбовців.....	45
2.1.2. Права командирів (начальників) щодо застосування заохочень до підлеглих військовослужбовців.....	46
2.1.3. Порядок застосування заохочень.....	46
2.2. Стягнення за порушення військової дисципліни.....	47
2.2.1. Дисциплінарні стягнення, що накладаються на військовослужбовців.....	49
2.2.2. Права командирів (начальників) накладати дисциплінарні стягнення на підлеглих військовослужбовців.....	49
2.2.3. Накладення дисциплінарних стягнень в особливих випадках.....	50
2.2.4. Порядок накладення дисциплінарних стягнень.....	51

2.2.5. Порядок виконання дисциплінарних стягнень.....	53
2.3. Пропозиції, заяви та скарги.....	54
Розділ 3. Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України.....	57
3.1. Військові службові особи гарнізону, начальник органу управління служби правопорядку в зоні відповідальності та їх обов'язки.....	58
3.1.1. Начальник медичної служби гарнізону.....	59
3.2. Чергування в гарнізоні.....	60
3.2.1. Патрулювання в гарнізоні.....	61
3.2.2. Черговий підрозділ гарнізону.....	62
3.3. Вартова служба.....	63
3.3.1. Охорона та оборона об'єктів.....	64
3.3.2. Озброєння варт.....	65
3.3.3. Пароль.....	66
3.4. Наряд і підготовка варт.....	67
3.4.1. Підготовка варт.....	68
3.4.2. Розвід варт.....	70
3.4.3. Внутрішній порядок у вартах.....	70
3.4.4. Допуск до вартового приміщення та до об'єкта.....	72
3.4.5. Перевірка варт.....	72
Розділ 4. Стройовий Статут Збройних Сил України.....	74
4.1. Строї та управління ними.....	74
4.2. Обов'язки військовослужбовців перед шиккуванням і в строю.....	76
4.3. Сигнали управління строєм, машиною.....	77
Розділ 5. Морально-психологічного забезпечення.....	83
5.1. Загальні положення.....	83
5.2. Психологічне забезпечення.....	83
5.3. Інформаційно-пропагандистське забезпечення.....	88
5.3.1. Внутрішньо-комунікаційна робота.....	90
5.3.2. Військово-патріотична робота.....	95
5.3.3. Культурологічна робота.....	97
5.3.4. Забезпечення технічними засобами пропаганди.....	98
5.4. Організація індивідуального впливу на військовослужбовців.....	99
5.4.1. Загальний індивідуальний вплив.....	102
5.4.2. Цільовий індивідуальний вплив.....	103
5.4.3. Цільовий індивідуальний вплив.....	103
5.5. Робота командира підрозділу по зміцненню військової дисципліни.....	105
5.5.1. Підведення підсумків стану військової дисципліни.....	107
5.6. Прогнозування, запобігання та нейтралізації наслідків негативного інформаційно-психологічного впливу противника на особовий склад.....	109
Розділ 6. Топографічні карти Збройних Сил України.....	118
6.1. Властивості картографічного зображення поверхні землі.....	118
6.2. Відомості про математичну основу топографічних карт.....	119
6.2.1. Поняття про форму та розміри Землі.....	119
6.2.2. Основні точки і лінії на земному еліпсоїді.....	121
6.2.3. Математична основа картографічного зображення.....	122

6.2.4. Геометрична сутність проєкції Гаусса-Крюгера.....	126
6.3. Класифікація і характеристика топографічних карт.....	128
Розграфка і номенклатура топографічних карт.....	
6.3.1. Класифікація та призначення топографічних карт.....	129
6.3.2. Розграфлення і номенклатура топографічних карт.....	131
6.3.3. Збірні таблиці, їх призначення і використання.....	136
6.3.4. Визначення номенклатур суміжних аркушів топографічних карт.....	138
6.4. Вимірювання відстаней, площ і напрямів на карті.....	139
6.4.1. Масштаби топографічних карт.....	139
6.4.2. Вимірювання відрізків на карті.....	140
6.4.3. Вимірювання площ на карті.....	143
6.4.4. Визначення напрямів на карті.....	143
6.5. Визначення координат на топографічній карті.....	151
6.5.1. Система географічних і геодезичних координат.....	151
6.5.2. Визначення та нанесення географічних координат.....	154
6.5.3. Система прямокутних координат.....	157
6.6. Вивчення рельєфу і місцевих предметів на топографічних картах.....	161
6.6.1. Способи відображення рельєфу.....	161
6.6.2. Зображення рельєфу горизонталями.....	163
6.6.3. Вивчення кількісних характеристик рельєфу.....	168
6.7. Місцевість та її властивості.....	178
6.7.1. Класифікація місцевих предметів, що зображуються на топографічних картах.....	178
6.7.2. Тактичні властивості місцевості.....	185
6.7.3. Вивчення місцевості.....	188
6.8. Умовні знаки. Особливості зображення елементів місцевості на картах різних масштабів.....	190
6.8.1. Види умовних знаків.....	190
6.8.2. Пояснювальні підписи та числові характеристики. Кольорове забарвлення.....	192
6.8.3. Вивчення топографічних елементів місцевості по карті.....	192
6.8.4. Позарамкове оформлення карти.....	204
Розділ 7. Орієнтування на місцевості.....	206
7.1. Сутність та способи орієнтування на місцевості.....	206
7.2. Кутові вимірювання.....	207
7.3. Вимірювання відстаней.....	210
7.4. Способи визначення напрямів на сторони горизонту.....	213
7.5. Рух за азимутами.....	215
7.6. Орієнтування на місцевості за допомогою карти.....	218
7.6.1. Орієнтування за картою на місці.....	219
7.6.2. Порівняння карти з місцевістю.....	221
7.6.3. Визначення свого місцезнаходження різними способами.....	222
Розділ 8. Робоча карта офіцера.....	225
8.1. Порядок оформлення бойових документів.....	225

8.1.1. Реквізити бойових документів.....	225
8.1.2. Вимоги до змісту реквізитів, їх розташування та характеристика.....	226
8.1.3. Вимоги до оформлення бойових документів.....	232
8.1.4. Зразки типових форм бойових документів.....	234
8.1.5. Особливості оформлення графічних бойових документів.....	235
8.2. Вибір карти, оцінювання карти.....	237
8.2.1. Підготовка карти до роботи.....	237
8.3. Склеювання та складування карти.....	239
8.3.1. Склеювання карт.....	239
8.3.2. Складання склейки карти.....	240
8.3.3. Згортання карти.....	241
8.4. Оформлення реквізитів карти.....	242
8.4.1. Визначення розміру букв для обов'язкових реквізитів графічного документа.....	242
8.4.2. Визначення висоти букв у пояснювальних підписах документа.....	242
8.4.3. Зразки типових форм графічних планувальних документів.....	243
8.5. Зміст робочої карти.....	248
8.6. Нанесення тактичної обстановки.....	248
8.7. Особливості оформлення бойових документів.....	249
8.8. Правила нанесення елементів бойових порядків і цілей.....	251
8.9. Графічне оформлення бойових документів.....	254
8.9.1. Деталізовані вимоги до побудови умовних знаків.....	254
Додатки	265
Додаток 1	265
Додаток 2	268
Додаток 3	272
Список літератури.....	302
Відповіді.....	304

ПЕРЕДМОВА

Важливою складовою у військовій службі офіцера медичної служби Збройних Сил України є його загальновійськова підготовка. Військова служба є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, пов'язаній із обороною України, її незалежності та територіальної цілісності. Знання, уміння та навички зі загальновійськової підготовки є тим базисом, який формує, по суті, із громадянина України офіцера медичної служби Збройних Сил України.

Успішне виконання посадових обов'язків, вирішення завдань повсякденної діяльності військ в сучасних умовах вимагає детальних знань загальновійськових статутів, положень морально-психологічного забезпечення та правил відпрацювання бойових та службових документів як текстових так і графічних. Кожний офіцер повинен добре знати загальні права та обов'язки військовослужбовців Збройних Сил України, правила взаємовідносини між начальником і підлеглим, обов'язки основних посадових осіб полку і його підрозділів, правила внутрішнього порядку у військовій частині та її підрозділах. Він має твердо знати та вміло реалізувати положення Дисциплінарного статуту в ході морально-психологічного забезпечення особового складу військового підрозділу.

Якісне засвоєння основ роботи з топографічними картами, орієнтування на місцевості має неабияке значення для успішного планування медичної служби первинної ланки у різних видах бою (оборонний, наступальний, зустрічний бій, марш та ін.) та вирішення бойових завдань.

Переліченими якостями повинен володіти не тільки офіцер медичної служби, який проходить військову службу за контрактом, а також офіцери медичної служби запасу, які прийдуть у Збройні Сили України, якщо ситуація в Україні буде вимагати від них виконання військового обов'язку.

Автори намагались скласти даний навчальний посібник таким чином, що він допоможе у засвоєнні програмного матеріалу із загальновійськової підготовки студентам, які навчаються за спеціальністю "Лікувальна справа в наземних військах, авіації та на кораблях (помічник лікаря)

РОЗДІЛ 1.

СТАТУТ ВНУТРІШНЬОЇ СЛУЖБИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Статут затверджений Законом України 24 березня 1999 року № 548-XIV “Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України” із змінами і доповненнями, внесеними Законами України. Крайній раз вносились зміни та доповнення Законом України від 30 березня 2021 року № 1357-IX і тому при вивченні Статуту слід використовувати редакцію 2021 року.

Цей Статут визначає загальні права та обов’язки військовослужбовців Збройних Сил України і їх взаємовідносини, обов’язки основних посадових осіб бригади (полку, корабля 1 і 2 рангу, окремого батальйону) та її підрозділів, правила внутрішнього порядку у військовій частині та її підрозділах.

Статутом керуються всі військові частини, кораблі, управління, штаби, організації, установи і військові навчальні заклади Збройних Сил України (далі - військові частини).

Обов’язки посадових осіб, не зазначені в цьому Статуті, визначаються відповідними порадами та положеннями.

Положення Статуту поширюються на військовозобов’язаних та резервістів під час проходження ними зборів. [6]

1.1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Збройні Сили України - військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.

Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов’язком громадян України.

Військова служба у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров’я і віком осіб (за винятком випадків, визначених законом), пов’язаній із захистом України. [6]

Порядок проходження військової служби, права та обов’язки військовослужбовців визначаються законами України, положеннями про проходження військової служби відповідними категоріями військовослужбовців, що затверджуються Президентом України, та іншими нормативно-правовими актами.

Повсякденне життя і службова діяльність військовослужбовців регулюються Конституцією України, законами України, цим Статутом та іншими нормативно-правовими актами. [6]

Внутрішня служба - це система заходів, що вживаються для організації повсякденного життя і діяльності військової частини, підрозділів та військовослужбовців згідно з цим Статутом та іншими нормативно-правовими актами.

Внутрішня служба здійснюється з метою підтримання у військовій частині порядку та військової дисципліни, належного морально-психологічного стану, які забезпечують постійну бойову готовність та якісне навчання особового складу, збереження здоров'я військовослужбовців, організоване виконання інших завдань.

Вимоги цього Статуту зобов'язаний знати й сумлінно виконувати кожен військовослужбовець. [6]

Внутрішньою службою у військових частинах та підрозділах керують їх командири, які не мають спільного безпосереднього начальника, керівництво внутрішньою службою наказом командира військової частини покладається на командира одного з цих підрозділів. Безпосереднім організатором внутрішньої служби у військовій частині є начальник штабу, а в роті - головний сержант роти.

Відповідальність за стан внутрішньої служби у військових частинах покладається на всіх прямих начальників, які повинні подавати допомогу підпорядкованим військовим частинам і підрозділам в організації та забезпеченні виконання вимог внутрішньої служби і систематично перевіряти її стан. [6]

1.2. ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ ТА ВЗАЄМВІДНОСИНИ МІЖ НИМИ.

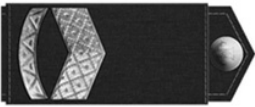

Військовослужбовці Збройних Сил України мають права і свободи з урахуванням особливостей, що визначаються Конституцією України, законами України з військових питань, статутами Збройних Сил України та іншими нормативно-правовими актами. [6]

Кожний військовослужбовець має військове звання відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу». Військові звання поділяються на армійські та корабельні згідно із частиною другою статті 5 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» (таблиця 1.1).

Військові звання та відповідні їм погони до повсякденної форми одягу

Таблиця 1.1.

Армійські	Корабельні
РЯДОВИЙ СКЛАД	
рекрут не передбачено	рекрут не передбачено
Солдат 	матрос
старший солдат 	старший матрос

СЕРЖАНТСЬКИЙ І СТАРШИНСЬКИЙ СКЛАД	
Молодший сержантський і старшинський склад	
<p>молодший сержант</p> 	<p>старшина 2 статті</p>
<p>сержант</p> 	<p>старшина 1 статті</p>
Старший сержантський і старшинський склад	
<p>старший сержант</p> 	<p>головний старшина</p>
<p>головний сержант</p> 	<p>головний корабельний старшина</p>
<p>штаб-сержант</p> 	<p>штаб-старшина</p>

Вищий сержантський і старшинський склад

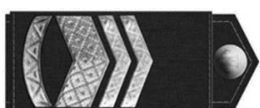
майстер-сержант

майстер-старшина

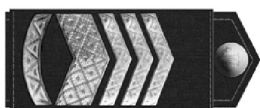
старший майстер-сержант

старший майстер-старшина

головний майстер-сержант

головний майстер-старшина

ОФЦЕРСЬКИЙ СКЛАД

Молодший офіцерський склад

молодший лейтенант

молодший лейтенант

лейтенант

лейтенант

старший лейтенант

старший лейтенант

капітан

капітан-лейтенант

Старший офіцерський склад

майор

капітан 3 рангу

підполковник

капітан 2 рангу

ПОЛКОВНИК

капітан 1 рангу

Вищий офіцерський склад	
бригадний генерал	комодор
	
генерал-майор	контр-адмірал
	
генерал-лейтенант	віце-адмірал
	
генерал	адмірал
	

1.2.1. Загальні обов'язки військовослужбовців

Необхідність виконання завдань оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, а також завдань, визначених міжнародними зобов'язаннями України покладає на військовослужбовців такі обов'язки:

- свято і непорушно додержуватися Конституції України та законів України, Військової присяги, віддано служити Українському народові, сумлінно і чесно виконувати військовий обов'язок;
- бути хоробрим, ініціативним і дисциплінованим;

- беззастережно виконувати накази командирів (начальників) і захищати їх у бою, як святиню оберігати Бойовий Прапор своєї частини;
- постійно підвищувати рівень військових професійних знань, вдосконалювати свою виучку і майстерність, знати та виконувати свої обов'язки та додержуватися вимог статутів Збройних Сил України;
- знати й утримувати в готовності до застосування закріплене озброєння, бойову та іншу техніку, берегти державне майно;
- дорожити бойовою славою Збройних Сил України та своєї військової частини, честю і гідністю військовослужбовця Збройних Сил України;
- поважати бойові та військові традиції, допомагати іншим військовослужбовцям, що перебувають у небезпеці, стримувати їх від вчинення протиправних дій, поважати честь і гідність кожної людини;
- бути пильним, суворо зберігати державну таємницю;
- вести бойові дії ініціативно, наполегливо, до повного виконання поставленого завдання;
- виявляти повагу до командирів (начальників) і старших за військовим званням, сприяти їм у підтриманні порядку і дисципліни;
- додержуватися правил військового вітання, ввічливості й поведінки військовослужбовців, завжди бути одягненим за формою, чисто й охайно. [6]

Про все, що сталося з військовослужбовцем і стосується виконання ним службових обов'язків, та про зроблені йому зауваження військовослужбовець зобов'язаний доповідати своєму безпосередньому начальникові.

Військовослужбовець зобов'язаний додержуватися вимог безпеки, вживати заходів до запобігання захворюванню, травматизму, повсякденно підвищувати фізичну загартованість і тренуваність, утримуватися від шкідливих для здоров'я звичок.

Із службових та особистих питань військовослужбовець повинен звертатися до свого безпосереднього начальника, а якщо він не може їх вирішити - до наступного прямого начальника.

Військовослужбовець зобов'язаний знати і неухильно додержуватися прийнятих Україною норм міжнародного гуманітарного права.

Кожний військовослужбовець зобов'язаний виконувати службові обов'язки, що визначають обсяг виконання завдань, доручених йому за посадою. Ці обов'язки визначаються статутами Збройних Сил України, а також відповідними посібниками, порадиниками, положеннями, інструкціями.

На військовослужбовців під час перебування на бойовому чергуванні, у внутрішньому і гарнізонному наряді, а також під час виконання інших завдань покладаються спеціальні обов'язки. Ці обов'язки та порядок їх виконання визначаються законами і статутами Збройних Сил України, а також іншими нормативно-правовими актами, що приймаються на основі законів і статутів Збройних Сил України. [6]

1.2.2. Права військовослужбовців

Військовослужбовці перебувають під захистом держави і мають усю повноту прав і свобод, закріплених Конституцією України.

Держава гарантує військовослужбовцям та членам їх сімей соціальний і правовий захист відповідно до законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

Військовослужбовці під час виконання службових обов'язків мають право застосовувати заходи фізичного впливу, а також носити, зберігати та застосовувати спеціальні засоби, зброю в порядку, встановленому законодавством.

Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї допускається, якщо інші заходи виявилися неефективними або якщо через обставини застосування інших заходів є неможливим.

Застосуванню зброї, за винятком випадків раптового нападу, нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів, літальних апаратів, морських і річкових суден, втечі з-під варти зі зброєю або за допомогою транспортних засобів під час руху, повинно передувати попередження про намір застосовувати зброю і постріл угору.

У разі застосування і використання зброї військовослужбовець зобов'язаний вжити всіх заходів для того, щоб не було завдано шкоди стороннім особам.

Військовослужбовці мають право застосовувати спеціальні засоби, засоби фізичного впливу та зброю особисто або у складі підрозділу:

- для захисту свого здоров'я і життя, а також здоров'я і життя інших військовослужбовців і цивільних осіб від нападу, якщо іншими способами й засобами захистити їх у даній ситуації неможливо;

- для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого злочину та яка намагається втекти або яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також для затримання озброєної особи, яка загрожує застосуванням зброї та інших засобів, що становить загрозу для життя і здоров'я військовослужбовця чи інших осіб;

- для відбиття нападу на об'єкти, що охороняються військовослужбовцями, а також для звільнення цих об'єктів у разі захоплення;

- у разі спроби насильного заволодіння зброєю, бойовою та іншою технікою, якщо іншими способами і засобами неможливо припинити цю спробу.

Командир (начальник) в умовах особливого періоду, в тому числі в умовах воєнного стану чи бойовій обстановці, з метою затримання військовослужбовця, який вчиняє діяння, що підпадає під ознаки кримінального правопорушення, пов'язаного з непокорю, опором чи погрозою начальнику, застосуванням насильства, самовільним залишенням бойових позицій та визначених місць дислокації військових частин (підрозділів) у районах виконання бойових завдань, має право особисто застосовувати заходи фізичного впливу без спричинення шкоди здоров'ю військовослужбовця та спеціальні засоби, достатні для припинення протиправних дій. [6]

У бойовій обстановці командир (начальник) може застосувати зброю чи віддати підлеглим наказ про її застосування, якщо в інший спосіб неможливо припинити кримінальне правопорушення, при цьому не заподіюючи смерті військовослужбовцю.

У разі якщо дозволяють обставини, командир (начальник) перед застосуванням заходів фізичного впливу, спеціальних засобів або зброї повинен

голосом чи пострілом угору попередити про це особу, проти якої можуть бути застосовані такі заходи.

Військовослужбовець має право використовувати зброю для подання сигналу тривоги або виклику допомоги. [6]

1.2.3. Відповідальність військовослужбовців

Військовослужбовці залежно від характеру вчиненого правопорушення чи провини несуть дисциплінарну, адміністративну, матеріальну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність згідно із законом.

Військовослужбовці, на яких накладається дисциплінарне стягнення за вчинене правопорушення, не звільняються від матеріальної та цивільно-правової відповідальності за ці правопорушення. За вчинення кримінального правопорушення військовослужбовці притягаються до кримінальної відповідальності на загальних підставах. [6]

1.2.4. Начальники та підлеглі, старші та молодші за військовим званням

Єдиноначальність є одним із принципів будівництва і керівництва Збройними Силами України і полягає в:

- наділенні командира (начальника) всією повнотою розпорядчої влади стосовно підлеглих і покладенні на нього персональної відповідальності перед державою за всі сторони життя та діяльності військової частини, підрозділу і кожного військовослужбовця;

- наданні командиріві (начальникові) права одноособово приймати рішення, віддавати накази;

- забезпеченні виконання зазначених рішень (наказів), виходячи із всебічної оцінки обстановки та керуючись вимогами законів і статутів Збройних Сил України.

За своїм службовим становищем і військовим званням військовослужбовці можуть бути начальниками або підлеглими стосовно інших військовослужбовців.

Начальник має право віддавати підлеглому накази і зобов'язаний перевіряти їх виконання.

Підлеглий зобов'язаний беззастережно виконувати накази начальника, крім випадків віддання явно злочинного наказу, і ставитися до нього з повагою.

Начальники, яким військовослужбовці підпорядковані за службою, у тому числі і тимчасово, є прямими начальниками для цих військовослужбовців. Найближчий до підлеглого прямий начальник є безпосередній начальник. [6]

За своїми військовими званнями начальниками є:

- військовослужбовці сержантського і старшинського складу - для військовослужбовців рядового складу однієї з ними військової частини;

- військовослужбовці молодшого офіцерського складу - для військовослужбовців молодшого сержантського і старшинського складу однієї з ними військової частини та військовослужбовців рядового складу;

- майори, капітани 3 рангу, підполковники, капітани 2 рангу - для військовослужбовців рядового, молодшого і старшого сержантського і старшинського складу;

- полковники, капітани 1 рангу, бригадні генерали, коммодори, генерал-майори, контр-адмірали, генерал-лейтенанти, віце-адмірали - для військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу та молодшого офіцерського складу;

- генерали, адмірали - для військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу, молодшого та старшого офіцерського складу.

У разі спільного виконання службових обов'язків військовослужбовцями, що не підпорядковані один одному, якщо їх службові відносини не визначені командиром (начальником), начальником є старший із них за посадою, а за рівних посад - старший за військовим званням. [6]

1.2.5. Порядок віддання й виконання наказів

Накази віддаються, як правило, в порядку підпорядкованості. За крайньої потреби командир (начальник), старший за службовим становищем, ніж безпосередній начальник, може віддати наказ підлеглому, минаючи його безпосереднього начальника, про що повідомляє безпосереднього начальника підлеглому чи наказує підлеглому особисто доповісти своєму безпосередньому начальникові.

Наказ можна віддавати одному чи групі військовослужбовців усно або письмово, у тому числі з використанням технічних засобів зв'язку.

Наказ повинен бути сформульований чітко і не може допускати подвійного тлумачення.

Командир (начальник) відповідає за відданий наказ, його наслідки та відповідність законодавству, а також за невжиття заходів для його виконання, за зловживання, перевищення влади чи службових повноважень.

За віддання і виконання явно злочинного наказу (розпорядження) винні особи притягаються до відповідальності згідно із законом.

Військовослужбовець після отримання наказу (мал.1.1.) відповідає: "Слухаюсь" і далі виконує його. Для того, щоб переконатися, чи правильно підлеглий зрозумів відданий наказ, командир (начальник) може зажадати від нього стисло передати зміст наказу. Підлеглий має право звернутися до командира (начальника) з проханням уточнити наказ.

Військовослужбовець зобов'язаний неухильно виконати відданий йому наказ у зазначений термін.

Про виконання або невиконання наказу військовослужбовець зобов'язаний доповісти командирові (начальникові), який віддав наказ, і своєму безпосередньому командирові (начальникові), а також вказати причини невиконання наказу або його несвоєчасного (неповного) виконання. Якщо військовослужбовець розуміє, що він неспроможний виконати наказ своєчасно та у повному обсязі, він про це зобов'язаний доповісти вищезазначеним особам негайно.

У разі коли військовослужбовець, який виконує наказ, отримав від іншого командира (начальника), старшого за службовим становищем чи військовим

Книги, які можуть вас зацікавити

Бусідо. Кодекс самурая

Застосування частин збройних сил російської федерації в основних видах бою.
Альбом схем

[Перейти на сайт](#) →